

Частина 2. «ЩАСЛИВІ» 20-ті

§ 23. СВІТ ДОЛАЄ ПОВОЄННУ КРИЗУ

1. Ознайомтеся зі схемою американського економічного буму 1920-х рр. Які причини та характерні риси економічного розвитку вона виділяє?

46

Схема

1. Ресурси

США мали великий запас природних ресурсів. Це допомогло Америці стати великою індустріальною державою до початку двадцятого століття і заклало твердий ґрунт для подальшої експансії у 1920-х рр.

2. Вплив Першої світової війни

США успішно вийшли з війни. Вони постачали Європу багатьма товарами і захоплювали європейські закордонні ринки під час війни. Війна прискорила технологічні зміни, на які з готовністю пристали США.

3. Технологічні зміни

Це був період великих інновацій. Це допомогло модернізувати існуючі види промисловості і розвинути нові. Підтримкою цим змінам став розвиток електрики. Електрика забезпечувала більш дешево та ефективно джерело енергії для фабрик. Вона також привела до випуску нових споживацьких товарів, таких як холодильники, пилососи і радіо.

Всі ці фактори стали приводом для буму. Як тільки бум почався, він одразу ж набрав самоутворюючого характеру. Масовий випуск автомобілів стимулював ріст тих видів промисловості, що виробляли частини до автомобілів. Більша кількість машин привела також до будівництва більшої кількості доріг, автозаправних станцій та збільшення споживання пального. Розвиток електрики стимулював ріст нових видів промисловості, що виробляли електричні вироби. Нові компанії потребували більшої кількості будівель, тим самим допомагаючи будівельній промисловості. Більше працюючих людей, що отримувало пристойну зарплату, означали підвищену потребу в товарах.

4. Масова продукція

Нові технології означали, що товари могли вироблятися набагато дешевше і у великих розмірах. Генрі Форд започаткував масову продукцію в автомобільній промисловості, ввівши напередодні війни складальний конвеєр. Він випускав машини так дешево, що тисячі звичайних американців могли дозволити собі їх придбати. У 1920-х його ідеї застосовувалися у всіх видах промисловості, зокрема щодо споживацьких виробів.

8. Політика республіканських президентів

Республіканська про-бізнесова політика заохочувала бум. Вона зменшила податки на доходи та прибутки компаній, що дозволяло багатим людям вкладати більше грошей в американську промисловість та будівництво, а простим – витратити більше на американські товари. Вона наклала тарифи на імпортовані товари, і це допомогло американським виробникам.

7. Впевненість

Впевненість серед американців була дуже великою. Тобто впевненість у тому, що вони можуть купувати товари, вкладати гроші в компанії і випробовувати нові ідеї. Впевненість є життєво необхідним компонентом в будь-якому економічному бумі.

6. Кредити

Ріст кредитів набагато спростив купівлю товарів для людей, навіть якщо вони не мали достатньо готівки, щоб заплатити за них одразу.

5. Масовий маркетинг

Продукти масового виробництва мали продаватися на масовому ринку. Деякі компанії витрачають дуже великі суми на рекламу. Ця нова індустрія розвинула премудрі технології, щоб переконувати людей купувати.

2. Проаналізуйте схему і джерела 47–51 і визначіть, які з чинників економічного буму в США (джерело 46) діяли в країнах Європи. Чому? Прокоментуйте.

47

Німецькі діти граються пачками грошей, що втратили свою вартість внаслідок гіперінфляції. 1923 р.

48

Погляд сучасника

...У 1923-му я керував відділом реклами фабрики гумових виробів. Тоді була інфляція. Моя місячна платня становила двісті мільярдів марок. Гроші виплачували двічі на день, і після кожної виплати надавалася відпустка, щоб обігати крамниці і що-небудь купити, поки не з'явився новий курс долара і вартість грошей не знизилася вдвічі...

Ремарк Э.М. Три товарища. – М.: Правда, 1985. – С. 76.

49

Мовою цифр

Всі, крім Сполучених Штатів Америки, були в боргах. Проблема полягала саме в цьому. У 1923 р. заборгованість США разом з відсотками складала 11,8 мільярда доларів. З них

лише Британія заборгувала США 4,66 мільярда. Однак Британії також були винні 6,5 мільярда, в основному Франція, Італія, Росія.

Пол Джонсон. Современность... – С. 47.

50

Погляд дослідника

Німеччина першою вжила необхідних заходів після жахливого фінансового краху 1923 року, спричиненого спекуляціями ділових кіл і величезними кредитами, які державний банк видавав казначейству і промисловцям. Окупація Руру дезорганізувала економіку й зменшила надходження до банку. Долар коштував 2 січня 1923 року 7260 марок, а 15 листопада – 4200 мільярдів. Серед населення виникла паніка, магазини спустошувались, а постачальники та селяни відмовлялися відпускати продукцію не інакше, ніж за золото.

...Відновили фінансову ситуацію за два етапи: 15 листопада 1923 року була випущена «рентна марка», перехідна валюта, еквівалентна 1000 млрд паперових марок. 1924 року, у жовтні, з'явилася «рейхсмарка», гарантована золотим запасом і вільно конвертована.

Через кілька місяців Великобританія вирішила й собі повернутися до «золотого стандарту», повернувши 13 травня 1925 року фунту стерлінгів його вартість 1913 року.

У цілому результати фінансової стабілізації були вдалимими в усіх країнах і сприяли зростанню промисловості.

Тибо П. Епоха диктатур. – С. 43–44.

51

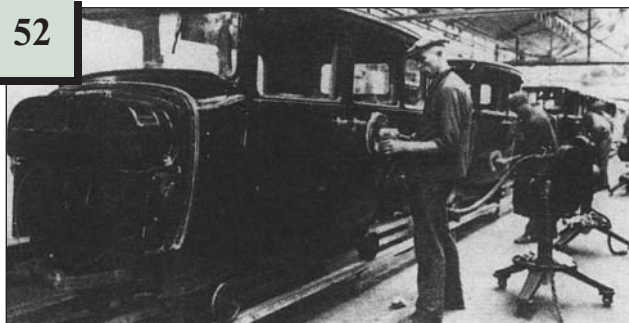
Думка дослідника

Після переходу до мирної економіки (1922) починається процвітання «щасливих двадцятих років» (1922–1929), яке базується на стрімкому розвитку техніки (раціоналізація, стандартизація), розбудові механічної, електричної і хімічної великої промисловості, на зростанні економічної концентрації (часто за державної допомоги) і якому сприяє утворення картелів, трестів, великих банків та кон-

пернів. Завдяки всесвітньому економічному піднесенню і підвищенню народного добробуту ознаки кризи залишаються непоміченими: велике безробіття в європейських промислових країнах, ціни залишаються незмінними і частково знижуються завдяки кон'юктурі обсягу товарів замість кон'юктурі цін за низьких заробітків... стрімке зростання біржового курсу... зменшення видобутку вугілля і зниження виробництва в текстильній промисловості та низькі прибутки в аграрному виробництві.

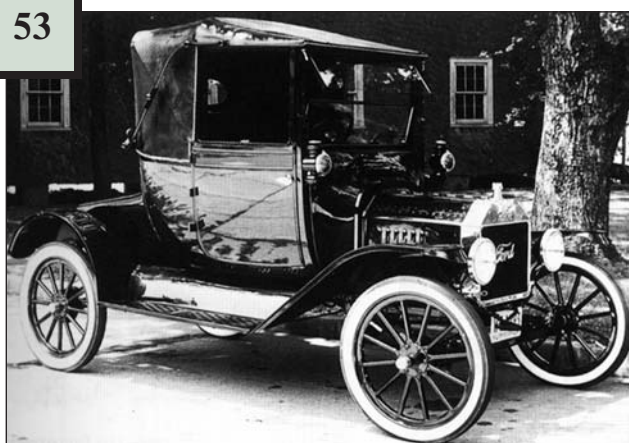
Кіндер Герман, Хільгеман Вернер.
Всесвітня історія: dtv Atlas. – К.: Знання-Прес, 2001. – С. 463.

52

Конвеєрне виробництво на заводі «Сітроен»

53

Форд Т – перший і наймасовіший автомобіль 1920-х рр.

54

Автомобілі робітників біля заводу Форда.
Детройт, США, 1920-ті рр.

55

Погляд дослідника

На той час річний прожитковий мінімум у США для сім'ї з чотирьох осіб становив 2 тис. доларів, а річна середня зарплата робітника перевищувала 1,6 тис. доларів. Це у 2–5 разів вище за європейський рівень: але стільки ж заробляли й 65 відсотків американських сімей, а не окремі робітники. У країні налічувалося 2 млн безробітних. Однак новий автомобіль вартістю 600 доларів і подержаний за 300 та старий за 100 доларів багато хто міг купити. Інакше ринок не поглинув би ті 20 млн машин, що випускала американська промисловість, яка в найкращі роки знімала з конвеєра до 25 тис. машин за день!

Долуцкий И. И., Журавлева В.И. Всемирная история XX века. – С. 300.

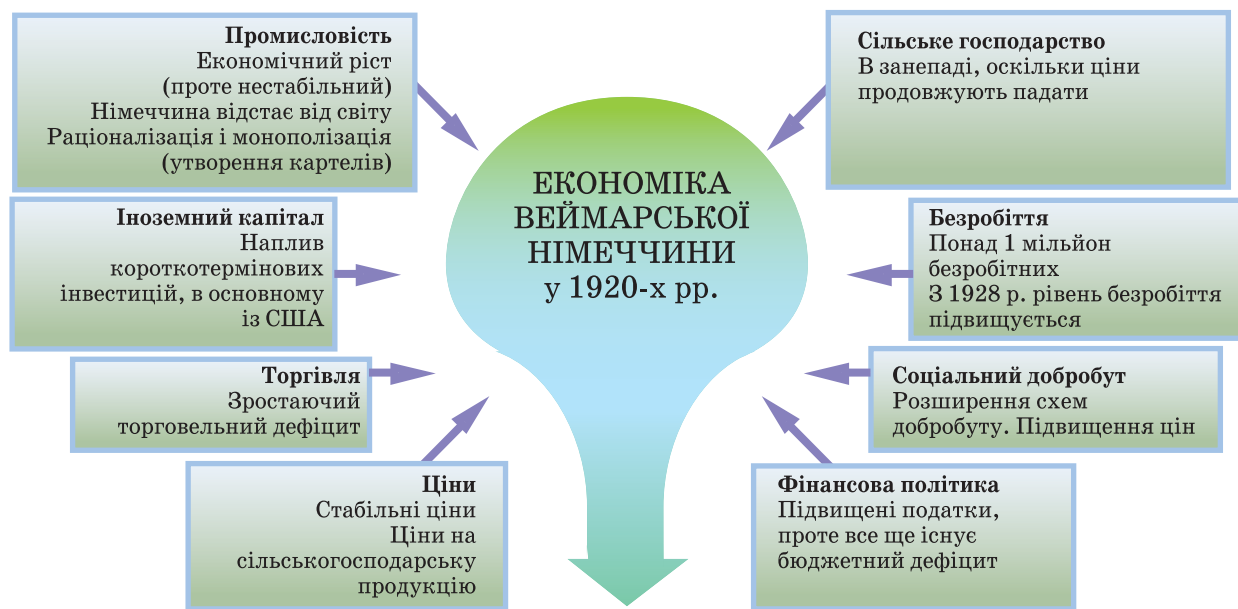

3. Розгляньте наступну схему 56. Що спільного і що відмінного в характері економічного розвитку Німеччини та США ви бачите? Чому період 1920-х рр. називають «prosperity» – «процвітання» – тільки стосовно США? Прокоментуйте.

56

Схема

Економічний розвиток Німеччини у 1920-ті рр.

РЕЗУЛЬТАТИ

Сільські фермери і юнкери все більш і більш ворожо сприймають режим; перші розраховують на нацистів, останні – на авторитарнішу систему уряду
 Роботодавці все більш і більш обурюються через високі витрати на соціальне забезпечення в час обмеженого економічного росту
 Робітники отримують скромні прибутки
 Економіка залежить від економіки США

4. Використовуючи матеріали параграфу, схарактеризуйте економічне життя Європи у 1920-ті рр. у таких сферах: а) промисловості, б) сільському господарстві, в) фінансах.

5. За допомогою яких факторів вдалося подолати повоєнну кризу і стати на шлях стабілізації економічного розвитку? Відповідь на це запитання підготуйте у вигляді таблиці «Фактори, що вплинули на стабілізацію європейської економіки».

6. Уявіть, що ви прем'єр-міністр однієї з європейських країн, що пережила війну. Ви пропонуєте на засіданні уряду план виходу з економічної кризи. Які рекомендації будуть у вашому плані щодо: а) зруйнованих фабрик та заводів, б) занедбаного сільського господарства, в) боротьби з інфляцією, г) працевлаштування демобілізованих солдатів, д) забезпечення харчовими продуктами та предметами першої необхідності працюючих і безробітних, е) налагодження роботи транспорту, є) фінансування закладів освіти, культури, медицини? Спробуйте свій план побудувати у такій послідовності, щоб стало зрозуміло, яким сферам ви надаєте перевагу. Обговоріть цей план у класі і співставте його з планами своїх однокласників.

